

**Azərbaycan Respublikasının
Auditorlar Palatası Şurasının
2013-cü il 19 dekabr tarixli
248/2 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmişdir**

**Sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətlərinin
yoxlamalarının risk qiymətləndirilməsi əsasında təyin edilməsinə dair**

T Ə L İ M A T

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının maliyyə təsərrüfat fəaliyyətlərinin yoxlamalarının risk qiymətləndirilməsi əsasında təyin edilməsinə dair

T Ə L İ M A T «Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların tənzimlənməsi və sahibkarların maraqlarının müdafiəsi haqqında» və «Auditor xidməti haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunlarının, «Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası haqqında» Əsasnamənin müddəalarına, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın 12.5 maddəsinə, «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının İş Planının (2012-2015-ci illər) 9.2 , Auditorlar Palatasının və Auditorlar Palatası Şurasının 2013-2015-ci illər üzrə iş planlarının müvafiq olaraq 1.14 və 19-cu “Yoxlamaların risk qiymətləndirilməsi sistemi əsasında təyin edilməsinə dair təlimatın” hazırlanması bəndlərinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

II. TƏLİMATIN MƏQSƏDİ

2.1. Təlimatın məqsədləri aşağıdakılardır:

2.1.1. Sərbəst auditorlar və auditor təşkilatlarının (bundan sonra auditorlar) fəaliyyətində risk amillərinin müəyyən edilməsi və sağlam rəqabət əsasında fəaliyyət göstərmələri üçün əlverişli şərait yaratmaq;

2.1.2. Auditorların maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin yoxlanılmasının planlaşdırılmasının risklərin qiymətləndirilməsi əsasında müəyyən etmək;

2.1.3. Auditorlar arasında sağlam rəqabət mühiti yaratmaq və onlar tərəfindən rəqabəti məhdudlaşdıran müqavilələr bağlanmasının qarşısının alınması istiqamətində zəruri tədbirlər görmək və rəqabət qabiliyyətlərinin güclənməsinə yönəldilmiş tədbirlər həyata keçirmək;

2.1.4. Auditorların fəaliyyətində auditor risklərinin azaldılması və aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlər görmək.

III. SƏRBƏST AUDİTORUN VƏ YA AUDİTOR TƏŞKİLATININ FƏALİYYƏTİNDƏ RİSK DƏRƏCƏLƏRİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

3.1. Auditorların fəaliyyətlərində risk dərəcələri hər bir Palata üzvü üzrə ayrılıqda müəyyən olunur.

(Qeyd:Auditorlar barəsində Auditorlar Palatasına daxil olmuş şikayətlər və təqdimatlar üzrə risklər, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti nəticəsində yol verilmiş digər risklərin dərəcələri aparılmış araşdırmalar nəticəsində müəyyən edilir;

3.2. Auditorların fəaliyyətinin yoxlanılmasının planlaşdırılması risklərin qiymətləndirilməsi əsasında aparılır və əhəmiyyətliyinə görə risk dərəcələri aşağıdakı 3 qrupa bölünür.

1-ci - Yüksək risk qrupu – bu qrupda yoxlamalar ildə bir dəfədən çox olmayaraq aparılır;

2-ci - Orta risk qrupu – bu qrupda yoxlamalar iki ildə bir dəfədən çox olmayaraq aparılır;

3-cü - Aşağı risk qrupu – bu qrupda yoxlamalar üç ildə bir dəfədən çox olmayaraq aparılır;

3.3. Risk dərəcələri müəyyən edilərkən eyni zamanda müxtəlif risk qruplarına aid olan xətalara yol verilməsi halı mövcud olduqda həmin hərəkətlərə görə daha yüksək risk qrupuna aid müddətlər müəyyən edilir.

3.4. Son iki yoxlama nəticəsində Sərbəst auditorun və ya auditor təşkilatının fəaliyyətində bu təlimatın III bölməsinin tələblərinin pozulması halları aşkar

edilmədikdə və ya aşkar edilmiş pozuntular mühüm əhəmiyyət kəsb etmədikdə həmin sərbəst auditora və ya auditor təşkilatına plan üzrə (növbəti) yoxlama onun aid olduğu risk qrupu üçün müəyyən edilmiş dövrülük 1,5 dəfə artırılmaqla təyin edilə bilər.

3.5. Auditorların fəaliyyətlərində yol verilmiş risk xətalalarının 1-ci risk qrupuna düşmə əsasları:

- Əvvəlki illər üzrə məcburi ödəmə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi faktının mövcudluğu;
- Auditor təşkilatının yoxlanılan dövr üzrə fəaliyyəti kənar auditə məruz qalmaması halı mövcuddursa;
- Auditorların real icra imkanlarından çox sayda müqavilələrin bağlanması və auditin aparılması ilə bağlı Palata Şurasının müvafiq qərarı ilə müəyyən olunmuş müddətlərin pozulması yolu ilə auditlərin aparılması faktının mövcudluğu;
- Auditorlar tərəfindən bağlanmış müqavilələr üzrə öhdəliklərin müqavilədə göstərilən müddətlərdə icra edilməməsi faktının mövcudluğu;
- Son audit sənədlərinin toplanması işinin tamamlanmasından sonra auditor sənədlərin saxlanma müddətinin bitməsindən əvvəl auditin sənədləşdirilməsini ləğv edilməsi faktının mövcudluğu;

3.6. Auditorlar fəaliyyətlərində yol verilmiş risk xətalalarının 2-ci risk qrupuna düşmə əsasları:

- Auditorların özünün işgüzar və maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti haqqında yalan və təhrif olunmuş məlumatları yayması;
- Auditorlar Palatasına üzvlük haqqının müəyyən olunmuş müddətlərdən gec ödənilməsi faktının mövcudluğu;
- Auditorlar tərəfindən Palata Şurasının müvafiq qərarı ilə müəyyən olunmuş tövsiyyə qiymətlərindən ciddi surətdə fərqlənən aşağı məbləğlərə müqavilələrin bağlanması;
- Rəqibin sifarişçiyə vermiş olduğu müqavilə təklifini reallaşdırmasını qabaqlamaq məqsədilə sifarişçi ilə rəqibin təklif etdiyi məbləğdən aşağı qiymətlərlə müqavilə bağlamaq və ya onu belə müqavilə bağlamağa sövq etmə.

3.7. Auditorların fəaliyyətlərində yol verilmiş risk xətalalarının 3-cü - risk qrupuna düşmə əsasları:

- Auditorların faktiki imkanlarından artıq sayda müqavilə bağlaması faktının mövcudluğu;
- Palata üzvlərinin ixtisasartırma kurslarında üzürsüz səbəbdən iştirak etməmə.
- Palata üzvlərinin ixtisasartırma kurslarında qeyri məğbul qiymət alması.

IV. SƏRBƏST AUDİTORUN VƏ YA AUDİTOR TƏŞKİLATININ FƏALİYYƏTİNDƏ RİSKİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI ARAŞDIRMALARIN APARILMASI

4.1. Auditorlar tərəfindən bu təlimatın üçüncü bölməsində göstərilən riskli hərəkətlərə yol verilməsinin müəyyən edilməsi Palatanın müvafiq struktur bölməsi tərəfindən birgə aparılır.

4.2. Riskli hərəkətlərə yol verilməsinin müəyyən edilməsi üzrə araşdırmalar zərurət olduqda Palata sədrinin göstərişinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş konkret şəxs tərəfindən aparıla bilər.

4.3. Auditorlar tərəfindən yol verilmiş riskli hərəkətə dair məlumatlar Palatanın müvafiq struktur bölməsi tərəfindən ümumiləşdirilir, qruplaşdırılır, təsnifləşdirilir və illik yoxlamaların keçirilməsinin planlaşdırılmasına dair təkliflərlə birlikdə Palata rəhbərliyinə təqdim olunur.

V. SƏRBƏST AUDİTORUN VƏ YA AUDİTOR TƏŞKİLATININ FƏALİYYƏTİNDƏ RİSKİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI APARILMIŞ ARAŞDIRMALARIN NƏTİCƏSİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

5.1. Auditorlar tərəfindən riskli hərəkətlərə yol verilməsi faktı barədə araşdırmanın nəticəsi üzrə Palata rəhbərliyi tərəfindən “Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların tənzimlənməsi və sahibkarların maraqlarının müdafiəsi haqqında” və Auditor xidməti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunlarının müddəalarına uyğun olaraq qərar qəbul edilir.

5.2. Auditorlar tərəfindən yol verilmiş riskli hərəkətlərə dair məlumatlar nəzərə alınmaqla Palatanın illik yoxlamaların keçirilməsinin planladırılması Palata rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunduqdan sonra həmin plan məsul şəxs tərəfindən cari ilin 01 noyabr taixinədək sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrinə göndərilir.

5.3. Təsdiq olunmuş plan Palatanın internet saytında yerləşdirilir.

VI. SƏRBƏST AUDİTORUN VƏ YA AUDİTOR TƏŞKİLATININ FƏALİYYƏTİNDƏ RİSKİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI APARILMIŞ ARAŞDIRMALARIN NƏTİCƏSİNƏ DAİR HESABAT

6.1. Auditorlar tərəfindən yol verilmiş riskli hərəkətə dair məlumatlar nəzərə alınmaqla illik yoxlamaların nəticələri barədə tərtib olunmuş icmal haqqında məlumat Palatanın illik fəaliyyətinə dair hesabatla və hər il yanvarın 15-dək Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə və Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyasına göndərilən illik hesabatla daxil edilir.